

Musulman däl türkler gardaşymyz dälmi?

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Musulman däl türkler gardaşymyz dälmi? MUSULMAN DÄL TÜRKLER GARDASHYMYZ DÄLMI?

Gagauzlardan çuwaşlara, Yakudystandan Tuwa, Altaýa çenli kimsi dinsiz, kimsi hristian, kimsi şaman, kimsi iudeý... şonça türke indi nähili garamaly?

Türkiýäniň Prezidenti Rejep Taýýip Erdogan gagauz lideri Irina Wlah bilen

Türkiýäniň prezidenti Rejep Taýýip Erdogan saýlaw kampaniýasynyň barha gyzyşýan döwründe birnäçe ugurda ädimler ädýär, beýanatlary berýär. Bulardan birine dün Dini işler akademiýasynyň talyplarynyň gutardyş dabarasynda şaýat bolduk. Erdoganyň täze «açyşy» şu boldy:

«Taryh kitaplaryna şeýle bir göz aýlanyňyzda gabat gelinjek hakykat şudur: Türk diýmek, şol bir wagtyň özünde musulman diýmekdir».

Kitaplara «şeýle bir göz aýlamak» käte ýalňyşdyrybam bilýär.

Hususanam içerkı syýasatda dartgynly şertlerde bolsaňyz «daşardaky dünýäni» ýatdan çykaryp bilýärsiňiz. Ýogsam bolmasa, uzak ýyllar bäri häkimiýetiň ygtyýarlygyna beren daşary syýasaty AKP häkimiýeti üçin örän möhümdir, ýeke ýalňyslyga-da göz ýummak mümkin däl.

Kitaplara şeýle bir göz aýlamakdan has köp wagt sarp etmeliler bolan Prezidentiň geňeşçileri we nutukýazarlary «Türk diýmek musulman diýmekdir» jümlesiniň haýbatyna aldanyň, reýislerini ýalňyslyga iteren bolmaklary ahmal. Emma meň pikirimçe, iň bolmanda häzirlikçe birilerinden ötüňç soramak gerek.

Kimleriň gürrüňini edýärin?

Musulman däl türklerden.

Bäý-bä... Musulman däl türklerem barmydy?

Hany, «Türk diýmek, şol bir wagtyň özünde musulman diýmekdir» diýip durduňyz-a?

Erdoganyň bu sözünü eşidenimde, 1981-1982-nji ýyllarda Moldawiýada ýaşan wagtym ýadyma düşdi. Men Kişinýo2 uniwersitetiniň Taýýarlyk fakultetinde rus dilinden okap ýörkäh, birnäçe gagauz bilen tanyşypdym. Soň-soňlar başgalary bilenem tanşyp gitdim. Yzyndanam bir gün Komrata gitdik.

Gagauzlar diýseň mähirli halk. Sanlary 160 müň töweregi bar diýilýärdi. Ýaşulylary dagy doly arassa saýyp boljak türk dilinde gepleýärdiler. Ýaşlar gürlänre ýek-ýarym rus sözlerini ulanýardylar.

«Hristian türkler» bilen tanyşlygym şular ýaly bolup geçdi.

Birnäçe ýyldan soň Moskwada žurnalistik edip ýörkäm türkleriň arasyna çalt-çaltdan baryp durýardym. Iň halan şäherlerimiň birem Çeboksary (Şupaşkar) boldy. Russiýanyň düzümindäki Çuwaşystanyň paýtagtydy. Maňa heniz Leningrad uniwersitetinde okap ýörkäh dostlaşan çuwaş gardaşymy ýatlanymda, olaryň arasynda mähirli, güler ýüzli, göwnaýyk adamlaryň sanardan köpdügi ýadyma düşýär.

Şol döwürde pikir alyşýan tanyşlarymyň biri maňa degişme gatşykly şeýle diýipdi:

– *Sen prawoslaw hristian türkleri has gowy görýäň öýdýän?..*

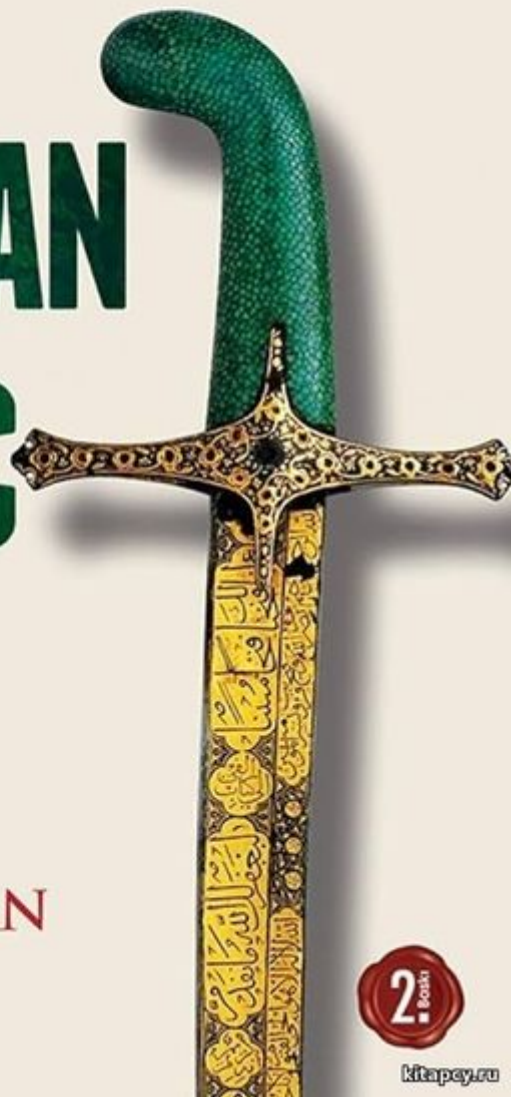
Başga türkler bilenem tanşypdym. Ýakudystan (Saha) Respublikasyndan, Tuwadan, Altaýdan... Kimsi dinsiz, kimsi şaman, kimsi iudeý ýa-da başga dinlerdendi.

TUFAN GÜNDÜZ

YEDİTEPE

KUR'AN VE KILIÇ

TÜRKLER
NASIL
MÜSLÜMAN
OLDU?

2. Baskı

kitapcy.ru

* * *

Türkiýäniň otuz ýyldan gowrak wagt bäri «Balkanlardan Hytaý diwaryna çenli» aralykda ýaýylyp ýatan türki dünýäsine liderlik etme hyýalbentligini ýakyndan synlamaga synanyşdym. Elbetde, taryhy, medeni, dini umumylyklary we birmeňzeş dil toparyna girmek ýaly zatlary görmezlige salyp bolmaýar. «Milliýetçi emeller» diýip, bularyň ähmiýetini inkär edibem bilwersiňiz.

Emma Ankaranyň SSSR-iň dargamagy bilen birlikde özüni beýleki ähli türkleriň (türki halklaryň) «agasy» ygylan etmegi

praktikada o diýen şowuna bolmady. Çünki onuň ykdysady güýjünde, strategik akyly-da mundan ejiz gelýärdi.

Soňra bu meselä biraz üns berlip başlandy. Aýratynam, Russiýanyň Orta Aziýada we Kawkazda gowşama prosesine baglylykda. Emma şindizem uzak wagtlaýyn anyk syýasy ugrunyň bardygyny öňe sürmek mümkin däl.

Ýagdaýyň şular ýalydygy görnüp durka düýnki «Türk diýmek, musulman diýmekdir» diýen ýaly samahyllylaram şol ýurtlarda az-maz ýakymsyz täsir döretmez. Iň ýamany-da, tebigy taýdan «Erdogan indi musulman däl türkleri gardaşam saýanokmy?» soragyny döredýär.

Gürrüňi gidýän ýurtlar we halklary diňe häkimiýetiň däl, oppozisiýanyňam we özüni intelligent hasaplaýan sag-çep ganatdan žurnalistlerdir alymlaryňam gowşak damary bolmagynda galýar.

Soňky wagtlar düýpli sarsgynlary başdan geçirýän Russiýanyň düzümindäki Başgyrdystan boýunça käbir teswirleri okaýaryn. Düýnki güne çenli dünýäde şeýle respublikanyň we halkyň bardygyny-da bilmeýän, bu respublikanyň we şäherleriniň adyny dogry-dürs aýdybam bilmeýän «intellektuallar» häzir bir çyrpynyşda orta atylyp çykyp «Türkler aýaga galýar, gardaşlarymyz goranýar!» diýip, global tolgunyşyklardan «gan paýyny» almagyň gaýgysyna düşdüler.

Megerem bular ýaly ýurtda taryh kitaplary kän okalmaýan, adamlar gaty gitse «şeýle bir göz aýlaýan» bolarly...

Hakan AKSAÝ.

«T24» internet gazetini, 02.02.2024 ý. Publisistika